

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Тези присвячено визначенню змісту дуальної освіти; сформульовано особливості її запровадження у вищій освіті. Охарактеризовані переваги дуальної форми навчання у вищій освіті, а також узагальнено проблеми, які перешкоджають її повноцінному запровадженню.

Ключові слова: *дуальна форма навчання у вищій освіті; моделі дуальної освіти; освітня програма.*

Під дуальною освітою розуміють метод навчання, який поєднує частину навчання в класі/аудиторії (формальна освітня система) з частиною навчання на робочому місці (учнівство) [1]. Водночас варто зауважити, що чітких критеріїв ідентифікації дуальної форми навчання не існує як на міжнародному рівні, так і на рівні українського національного регулювання. Досвід робочих візитів в межах проєкту Erasmus + COOPERA project «Integration of dual higher education in Moldova and Ukraine», ref. no. 617490-EPP-1-2020-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP дозволяє сформулювати такі моделі дуальної освіти за окремими європейськими країнами (табл. 1).

Отже, як свідчать дані табл. 1., в окремих країнах є державне регулювання, яке регламентує процес навчання за дуальною формою. Варто додати, що у Німеччині, крім державного регулювання, модель дуальної освіти сформована також традиціями та багаторічним досвідом. Німецька модель традиційно регламентується державою і є складовою побудови суспільства в цілому. Метою перших законів була інтеграція неповнолітніх пролетарів і нижчого середнього класу в буржуазну національну державу шляхом громадянського виховання.

В Іспанії також є певні регуляторні вимоги до процесу навчання здобувачів ЗВО за дуальною формою. Водночас у цій країні, зокрема, в Університеті Л'єди, використовується модель поділеного робочого дня, а навчання за дуальною формою передбачено в межах вибіркової складової навчального плану. Такий підхід є достатньо гнучким у запровадженні, оскільки дозволяє здійснювати теоретичне навчання для всього контингенту студентів незалежно від форми навчання – дуальної чи класичної денної.

Найбільш гнучкий підхід передбачає польська модель запровадження навчання за дуальною формою. Жорсткого державного регулювання в цій країні немає, основними критеріями визначення форми навчання як дуальної по суті є працевлаштування (стажування) на підприємстві та значне підсилення практичної складової навчальних планів. Безумовною перевагою такого підходу

є простота запровадження, відсутність бюрократичних процедур, однак до недоліків варто віднести потенційну підміну понять у разі використання.

Таблиця 1

Моделі дуальної форми освіти в окремих європейських закладах вищої освіти (ЗВО)

Країна та ЗВО	Модель
Іспанія (University of Lleida)	Компанії долучаються до відбору студентів та відповідають за практичну частину навчання. На дуальне навчання відводиться перелік вибіркових дисциплін. Студенти навчаються 4 години у ЗВО та 4 години в компанії протягом кожного робочого дня. Регламентується державним регулюванням
Німеччина (DHBW)	Компанії відбирають своїх студентів і відповідають за практичну частину навчання. Поділ навчального року на 3-місячні чверті/семестри є основним принципом дуального навчання. Протягом тримісячного терміну (семестр/чверть) студенти занурюються у навчання в університеті та у навчання на робочому місці, тобто між отриманням теоретичних знань і застосуванням цих знань на практиці. Регламентується державним регулюванням.
Польща (WSB University)	Немає жорсткого державного регулювання 1 модель. Навчальні заняття проходять щотижня з середи до п'ятниці; у понеділок-вівторок студенти знаходяться на підприємстві. 2 модель. Підприємство - це робоче місце студентів. Студенти заочної форми навчання (part-time students) є частиною дуальної системи навчання. Аудиторне навантаження не суттєво відрізняється від денної форми навчання. Навчальні курси та спеціалізації обираються у співпраці з компаніями. 3 модель. Кожен семестр навчання включає лекції (ЗВО) заняття та майстер-класи (компанія). Цикли майстер-класів та воркшопів за участю експертів-практиків виступають в якості практичної частини навчального процесу, на яку виділяються кредити ECTS. Після першого, другого та третього курсів навчання студент має проходити тримісячне стажування у компанії.

Джерело: складено автором за даними [2].

Водночас науковці виділяють такі проблеми та виклики запровадження дуальної форми навчання [3]: державне регулювання та сертифікація; забезпечення якості освіти; недобросовісна поведінка роботодавців; перемовини з партнерам; негативне сприйняття та захист прав здобувачів ЗВО.

Отже, цей перелік проблем та викликів запровадження дуальної форми навчання можна поділити на окремі групи.

Перша група – це виклики, що пов'язані з державою (державне регулювання та сертифікація/акредитація). Зокрема в Україні дуальна форма навчання регулюється Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту», а Положення «Про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти» наразі залишається проектом. Саме тому виникає багато перешкод декларування навчання за дуальною формою в межах конкретних освітніх програм. Нині все ще невирішеною з точки зору державного регулювання та проходження процесу

акредитаційної експертизи залишається низка питань, серед яких варто відзначити наступні: критерії визнання цієї форми освіти; підходи до формування освітніх програм та навчальних планів; договірні відносини між учасниками реалізації навчання за дуальною формою.

Наступна низка проблем пов'язана із взаємовідносинами між роботодавцем, університетом та здобувачем. Перша проблема – це налагодження взаємозв'язків із роботодавцями, переконання їх щодо переваг дуальної форми навчання та необхідності дотримуватися вимог, які висуваються до реалізації цієї форми здобуття освіти. Друга проблема цієї групи стосується забезпечення якості освіти в умовах, коли частина результатів навчання формується на робочому місці та необхідності підтримки зворотнього зв'язку зі здобувачами. Вирішенню цієї проблеми сприятиме налагодження ефективної комунікації між координаторами кураторами. Наступна потенційна проблема полягає у недобросовісній поведінці роботодавців – вони можуть пропонувати здобувачам гірші умови праці, прагнучи до скорочення власних витрат. Водночас сумлінний роботодавець, який витратив час та кошти на навчання здобувача може втратити співробітника, якщо конкурент запропонує вищу зарплату.

Ще одна група проблем, пов'язаних із запровадженням та реалізацією дуальної форми навчання, стосується ставлення абітурієнтів та батьків. З одного боку, є батьки та студенти, хто зацікавлений у підвищенні практичної складової освіти та поєднання працевлаштування за спеціальністю та навчання; проте, з іншого боку, існують і ті, хто із засторогою відноситься до дуальної освіти внаслідок сумнівів щодо якості навчання та умов працевлаштування.

Вирішенню зазначених вище проблем сприятиме зокрема формування культури дуальної вищої освіти, що потребує наявності потужних роботодавців і бізнес-організацій, залучення профспілок, які б стали піонерами запровадження дуального навчання та сприяли б формуванню позитивної суспільної думки.

Список використаних джерел:

1. Socio-Economic Perspectives on Vocational Skill Development: Emerging Research and Opportunities / Ugochukwu Chinonso Okolie (Ed). Business Science Reference, 2019. 272 p.
2. Матеріали робочих візитів в межах проєкту Erasmus + COOPERA project “Integration of dual higher education in Moldova and Ukraine”, ref. no. 617490-EPP-1-2020-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP. URL: <http://oneu.edu.ua/33673-2/> (дата звернення: 01.04.2023).
3. Work-based learning: benefits and obstacles a literature review for policy makers and social partners in ETF partner countries. European training foundation, 2013. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/576199725ED683BBC1257BE8005DCF99_Work-based%20learning_Literature%20review.pdf (дата звернення: 01.03.2023).